

JHL/Marjo Katajisto

23.9.2016

Huomioita sote- ja maakuntauudistuksen lakiluonnoksiin;
Kuntien/kuntayhtymien lausuntoja varten JHL:n näkökulmia **esille tuotavaksi** (listaa täydennetään)

Rahoitus ja kustannukset

- Rahoituslakiluonnoksen mukaan maakunnille tulee tiukka talouskuri ja paine asiakasmaksujen korottamiseen sekä omavastuun lisäämiseen
 - > nämä tavoitteet ja esitykset vaarantavat todennäköisesti riittävien ja yhdenvertaisten palvelujen toteutumisen sekä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumisen.
- Valtion ohjaus tiukentuu, mikä näkyy julkisen talouden suunnitelmassa, valtion budjettikehyksissä sekä edessä olevissa neuvottelumenettelyissä, jotka koskevat investointeja ja lainanottoa
 - > Toteutuuko aito maakunnan itsehallinto? Vaarana on, että maakunta ei pysty toteuttamaan itse parhaaksi katsomiaan malleja.
- Maakuntalakiin ehdotetut säännökset alijäämän kattamisvelvollisuudesta ja siihen liittyvät kriisimaakuntakriteerit sekä lainanaotto-oikeuden rajoittaminen ovat aivan liian tiukat ja ne ovat ongelmalliset myös maakuntien itsehallinnon näkökulmasta.
 - > Vaarana on, että monet maakunnat joutuvat hyvin nopeasti arviointimenettelyyn. Kaksi vuotta on liian lyhyt aika aidosti muuttaa pysyvästi toiminnan rakenteita. Tähän tulee esittää pidempää siirtymäaikaa sekä yleisellä tasolla taloudellista liikkumavaraa.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarve kasvaa tulevaisuudessa ja samaan aikaan henkilöstö ikääntyy ja työvoiman saatavuus heikkenee. Kunnan sote-sektorilta siirtyy eläkkeelle noin 292 000 henkeä vuosina 2012–2030. Se on 57,9 prosenttia nykyisistä kunta-alan työntekijöistä. Eläkepoistumat ammattiryhmittäin vaihtelevat suuresti. esimerkiksi perus- ja lähihoitajia eläkepoistuma ko. ajankohtana on 56,5 %, siivoojat 74, 8 %, sairaala- ja hoitoapulaiset 72,4 %.
 - > Henkilöstöstä vähentäminen ei ole oikea keino maakunnan rahoituksen pelastamiseen.
 - > Kustannusten kasvun hillinnän kannalta keskeistä näyttää olevan tulevaisuuden palvelulupauksen sisältö: ketä hoidetaan, millä omavastuuosuudella ja mitä hoitoja, lääkkeitä ja menetelmiä julkisen palvelutarjonnan piiriin kuuluu.
 - > Mitä JHL:n väki haluaa, millaista ja kenelle annettavaa hoitoa tulee olla tarjolla!?

Palvelurakenne

- Monituottajamallin toteuttaminen edellyttää vankkaa järjestämisosaamista, jota kaikilla maakunnilla ei välttämättä ole. Tähän on kiinnitettävä huomiota.
- Maakunnan sisäinen ohjausjärjestelmä on monitasoinen; maakunnan toiminnanohjaus, palvelulaitoksen (ml. yhtiöt) ohjaus ja johtaminen, palvelukeskukset (ml. mahdolliset yhtiöt)
 - edellä esitetty edellyttää resursseja valvontaan ja ohjaukseen → maakuntavaltuuston rooli suuri
- Palvelukeskukset; Maakuntiin perustetaan yhteishankintojen palvelukeskus ja ICT-palvelukeskus, **jotka ovat kannatettavia**
 - > näillä on mahdollisuus saada kustannussäästöjä, esim. Kelan järjestelmäosaaminen ja Kanta-palvelun rakenteet tai hankinnoissa materiaalihankintojen ja hankintaosaamisen keskittäminen ovat hyvä asia
- Maakunnille tulisi antaa mahdollisuus organisoida muut tukipalvelut yhteiseksi kokonaisuudeksi, niin että ne palvelisivat myös alueen kuntia.
 - > tämä mukaan lausuntoihin!
- Yhteisesti organisoiduilla tukipalveluilla turvattaisiin monet jo tehdyt investoinnit ja palvelutuotannon jatkuvuus (esim. ravintohuolto / suuret keskuskeittiöt, toimitilahuolto ja tekniset palvelut / julkisen rakennusinfraan asianmukainen huolto).
- Yhteisesti organisoiduilla tukipalveluilla varmistettaisiin myös paikalliset työpaikat ja siten myös kunnan verotulot.
- Lakiesityksen mukaan: Palvelulaitos voisi organisoida esimerkiksi palvelutuotantoon liittyviä tukipalveluja tai lain sallimissa rajoissa muutakin palvelutoimintaa omistamiinsa in house -yhtiöihin tai kilpailuilla markkinoilla toimiviin yhtiöihin
 - > tämä kirjaus tarvitsee selkeyttämistä!
- Hankintalakiluonnos; in house -rajat: 95% / 5% tai 500 000 €
 - Selvennettäviä kysymyksiä: kuntayhtymä puretaan, tehtävät siirtyvät maakunnalle → kaikki kuntayhtymässä työskentelevät siirtyvät liikkeenluovutuksella maakuntaan, **tämä on selvä kirjaus**
 - **Mutta:** Kuntayhtymä ja kunta (kunnat) omistavat tukipalveluyhtiön (esim. ruokapalvelut) → siirtyykö ky:n osakkeet maakunnalle ja toiminta jatkuu (työnantaja ei vaihdu)? Lain perusteluissa omaisuuden siirroissa viitataan irtaimen omaisuuteen ja kiinteistöihin. Miten käy osakkeiden? -> tätä kirjausta selvennettävä!
 - Miten liikelaitoskuntayhtymiä kohdellaan? -> tätäkin selvitettävä!

- Lain perusteluissa neljän palvelukeskuksen tehtävät ja mahdollisuudet järjestää palvelutuotantoaan eroavat toisistaan: osa palvelukeskuksista voisi tuottaa palveluita alihankkijoita käyttäen, osa palvelukeskuksista kilpailuttaisi palveluntuottajia tai perustaisi tytäryhtiöitä.

-> Kirjaus johtaa monimutkaisiin tulkintoihin ja järjestelyihin, ja sitä tulee vielä selventää

- Lain perusteluiden mukaan palvelukeskusten mahdollisuus tuottaa palveluitaan on mahdollista ilman kilpailutusta vuoteen 2022 asti (kunnat, kuntayhtymät, tukipalveluyhtiöt jne)

→ nyt on arvioitava alueellisesti, mikä malli olisi esim. talous-, hallinto-, kiinteistö-, laitoshuolto- ja ruokahuoltopalveluissa hyvä vaihtoehto: yhtiöittäminen osissa, kokonaan vai jatkaminen omana työnä?

Integraatio

- Tavoitteena oli integraatio sote-palveluissa – toteutuisi nyt vain järjestäjä ja rahoitus –integraationa, ei asiakkaan palveluiden tasolla tai tietojärjestelmien tasolla
- Mahdollistaako laki esim. Eksoten, Kainuun soten ja Pohjois-Karjalan Siun soten kaltaisia integroituvia järjestelmiä? Tämä ei vielä ole varmaan.
- Velvoite yhtiöittää valinnanvapauden piiriin tulevat maakunnan omat palvelut saattaa myös purkaa toimivat palvelurakenteet. Tähän on syytä kiinnittää huomiota, valinnanvapaus ei sovellu kaikkeen eikä asiaa pitäisi yksinkertaistaa vaan jättää maakunnille erilaisia vaihtoehtoja.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä maakunnissa ja kunnissa - sisältö vielä tulokannanvaraiseksi. Kuka organisoii ja toimeenpanee? Jääkö kuntiin tarvittavaa osaamista ja henkilöstöä?

-> näitä kysymyksiä on hyvä ottaa mukaan lausuntoon perusteluineen

Päivystyksen ja sairaalaverkoston uudistaminen

- Päivystyksen ja sairaalaverkoston uudelleen järjestelyt esitetään toimeenpantavaksi jo 1.1.2017 (ja 1-2 vuoden siirtymäaika)

→ aiheuttaisi 2017-2018 sekavan tilanteen, kannattaa tuoda esille!

- Päivystyksen ja sairaalaverkoston uudelleen järjestelyt uhkaavat jakaa maakuntia eri kasteihin. Lisäksi kielelliset oikeudet ovat vaarassa.

Henkilöstö

- Henkilöstö on kartoitettava viipymättä toimipaikoittain palveluketjun osana / ammattialoittain tehtävä- tai osatehtäväkokonaisuuksittain
- Kartoituksessa on huomioitava vakinaiset, virka- ja työsuhteiset, määräaikaist, kokoaikaist ja osa-aikaist

- On arvioitava ikärakenne ja eläköitymisennuste
- Jo tässä vaiheessa pitää selvittää tehtäväkuvien muutostarpeet ja kelpoisuudet
- Aikataulujen huomioiminen vaatii järjestelmällistä johtamista ja tiedon välittämistä.
- työhyvinvoinnin seuranta tehtävä koko valmistelun ajan
- henkilöstövaikutusten ennakoarviointi valmisteltava

-> nämä asiat on selvitettävä ja analysoitava alueilla / työpaikoilla viipymättä

- henkilöstön asemaa koskevat lakiluonnokset pääsääntöisesti **1.siirtymän osalta hyviä**. Lakiluonnoksissa on kuitenkin myös useita siirtymäaikoja (esim. palvelukeskusten palvelutuotanto 2022, yhtiöittäminen 2020, valinnanvapauden siirtymäaika auki), **jotka myöhemmin tulevat vaikuttamaan henkilöstön asemaan ja työehtoihin.**

Paljon auki olevia kysymyksiä, jotka vaikuttavat mm. henkilöstön asemaan:

- Lakiluonnokset ovat vielä keskeneräisiä ja kokonaisuus hahmottuu vasta, kun valinnanvapauslainsäädäntö on lausuntokierroksella
 - silloin vasta tiedetään, miten paljon julkista sote-tuotantoa yhtiöitetään ja mikä on henkilöstön ja palvelujen rahoituksen asema
- lisäksi STM selvittää parhaillaan viranomaistyön rajoja eli tehtäviä, jotka olisivat joko palvelulaitoksen tuottamisvastuulla tai tehtäviä, jotka voitaisiin siirtää sote-yhtiöihin (ja valinnanvapauden piiriin)
 - tämä on iso periaatteellinen päätös ja vaikuttaa henkilöstön sijoittumiseen (eli työskenteleekö henkilöstö palvelulaitoksessa tai palvelulaitoksen alaisessa sote-yhtiössä)
- asiakasmaksulainsäädäntöä valmistellaan myös, iso vaikutus, kokonaisuuden pitäisi myös olla selvillä sote-uudistuksen valmistelussa
- hallintolaki, julkisuuslaki ja virkavastuu säännökset tulee kirjata noudatettavaksi kaikkien maakunnan rahoittamien palvelutuottajien osalta
- sote-palveluntuottajille kirjattava selkeät kriteerit (huomioiden myös henkilöstöpolitiikka), vastuut ja velvoitteet